

**Fransuz urf-odatları va an'analarini solishtirish orqali talabalarning
madaniyatlararo kompetensiyasini rivojlantirish**

Muzaffarova Nodira Mardonovna

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat
pedagogika Universiteti, Nemis tili va
adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi

Ibrohimova Muxtasarxon Masumxon qizi

Ibragimova Sarvinoz Jasur qizi

Xorijiy tillar fakulteti talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada fransuz urf-odatları va an'analarini o'rganish orqali talabalar madaniyatlararo kompetensiyasini rivojlantirish masalasi yoritilgan. Turli madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni tahlil qilish, ayniqsa fransuz madaniy qadriyatlarini solishtirish orqali, talabalar o'zgalarning turmush tarzi, qadriyatlari va ijtimoiy xulq-atvorini tushunishga o'rganadi. Bu jarayon ularning xalqaro muloqotdagi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda interfaol metodlar, madaniyatlararo vaziyatlar asosida o'quv topshiriqlari va fransuz madaniy kontekstida muloqot kompetensiyasini rivojlantirish usullari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Fransuz urf-odatları, an'analar, madaniyatlararo kompetensiya, taqqoslash, talabalar, til o'rganish, muloqot madaniyati

Abstract: This article discusses the development of students' intercultural competence through the study of French customs and traditions. By analyzing the differences between different cultures, especially by comparing French cultural values, students learn to understand the lifestyle, values, and social behavior of others. This process serves to increase their effectiveness in international communication. The study analyzes interactive methods, learning tasks based on intercultural situations, and methods for developing communication competence in the French cultural context.

Keywords: French customs, traditions, intercultural competence, comparison, students, language learning, communication culture.

Аннотация: В статье рассматривается развитие межкультурной компетентности студентов посредством изучения французских обычаев и традиций. Анализируя различия между разными культурами, особенно сравнивая французские культурные ценности, студенты учатся понимать образ жизни, ценности и социальное поведение других людей. Этот процесс способствует повышению их эффективности в международном общении. В исследовании анализируются интерактивные методы, учебные задания, основанные на межкультурных ситуациях, а также методы развития коммуникативной компетенции во французском культурном контексте.

Kirish

Globalizatsiya sharoitida turli madaniyatlarga mansub insonlar o'rtasidagi o'zaro tushunish va muloqot madaniyati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, xorijiy til o'rganuvchi talabalar uchun madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish nafaqat til

bilish darajasini, balki xalqaro muloqotda muvaffaqiyat qozonish imkoniyatlarini ham oshiradi. Shu nuqtai nazardan, fransuz urf-odatlarini va an'analarini o'rganish, ularni o'zbek yoki boshqa milliy qadriyatlar bilan taqqoslash orqali talabalar nafaqat til bilimlarini, balki madaniy tafakkurlarini ham kengaytiradi. Ushbu maqola aynan ana shu yo'nalishda olib borilgan tadqiqot natijalariga asoslanadi.

Asosiy qism

1. Madaniyatlararo kompetensiya tushunchasi va uning ahamiyati

Madaniyatlararo kompetensiya – bu shaxsning boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qila olish, ularning qadriyatlarini tushunish va hurmat qilish qobiliyatidir. XXI asrda xorijiy tillarni o'rganish faqat grammatikani egallash emas, balki madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni anglash, o'zaro hurmat va tushunishni shakllantirishni ham o'z ichiga oladi. Talabalarda bu kompetensiyani shakllantirish ularning global fuqarolikka yo'l olishini ta'minlaydi.

Yevropa Ittifoqi va YUNESKO tomonidan ham ta'kidlanishicha, madaniyatlararo kompetensiya zamonaviy ta'limning ajralmas qismidir. Bu kompetensiyani rivojlantirish uchun o'quvchilarga nafaqat chet tilidagi nutqiy materiallar, balki o'sha tilga xos bo'lgan madaniy kontekstlar ham taqdim etilishi lozim.

2. Fransuz urf-odatlarini va an'analarini haqida umumiy ma'lumot

Fransuzlar dunyo bo'yicha o'zlarining nafis madaniyati, estetik qarashlari, protokolga amal qilish madaniyati bilan ajralib turadi. Fransiyada oilaviy qadriyatlar, san'at, ovqatlanish madaniyati, ta'lim, bayramlar va boshqa ko'plab urf-odatlar asrlar davomida shakllangan.

Masalan:

- Salomlashish: Fransuzlar salomlashishda ko‘p hollarda o‘pishish (la bise) an‘anasiga amal qilishadi, bu turfa madaniyatlar uchun noodatiy tuyulishi mumkin.

- Ovqatlanish madaniyati: Fransuzlar ovqat vaqtida estetikaga katta e‘tibor beradilar. Nonushta, tushlik va kechki ovqat aniq vaqtlarda iste‘mol qilinadi. Tushlik ko‘pincha 1-2 soatgacha davom etadi.

- Bayramlar: Bastiliya kuni (14-iyul), Rojdestvo, Pasxa kabi diniy va milliy bayramlar keng nishonlanadi.

- Moda va tashqi ko‘rinishga e‘tibor: Fransuzlar tashqi ko‘rinishga, kiyinish madaniyatiga katta ahamiyat berishadi. Bu ularning shaxsiy ifodasi sifatida qaraladi.

3. Fransuz va o‘zbek urf-odatlarini solishtirish orqali o‘quvchilarda tafakkurni kengaytirish

Urf-odat va an‘analarni taqqoslash orqali talabalar madaniy tafakkurlarini rivojlantiradi. Masalan:

- O‘zbekistonda salomlashishda ikki qo‘l bilan ko‘ksiga qo‘yib salom berish yoki yoshi kattalarga hurmat ko‘rsatish orqali farq qilinadi.

- Fransuzlar har bir insonni shaxs sifatida qadrlashadi, “siz” va “sen” so‘zlarining qo‘llanilishi qat‘iy ijtimoiy normaga asoslangan. O‘zbek tilida esa ko‘p hollarda “siz” deya murojaat qilinadi, bu ham ijtimoiy hurmat belgisi.

- Ovqatlanishda esa o‘zbeklarda dasturxon atrofida oilaviy yig‘ilishlar keng tarqalgan bo‘lsa, fransuzlarda esa odatda har bir ovqat turiga alohida e‘tibor beriladi.

Bunday solishtirishlar orqali talabalar boshqa madaniyatni qadrlash, unga hurmat bilan qarash, stereotiplardan holi fikrlashni o‘rganadi.

4. Madaniyatlararo o‘rganish metodlari

Madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish uchun quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- Rol o'yinlari (role-play) – fransuz tilidagi ijtimoiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish orqali talaba o'zini o'sha madaniyatda his qiladi.
- Vaziyatli tahlil (case study) – turli madaniy kontekstlarda yuzaga kelgan muammoli holatlar muhokama qilinadi.
- Madaniy kundalik yuritish – talabalar har bir o'rgangan madaniy fakt bo'yicha o'z fikrlarini yozadilar.
- Video va film tahlili – fransuz hayot tarzini aks ettiruvchi filmlar orqali kontekstual tushunchalarni shakllantirish.

5. Tajriba va kuzatuv asosidagi tahlillar

Bir nechta oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, fransuz madaniyatiga oid interaktiv darslar talabalar qiziqishini oshirgan, ularning o'zaro muloqotda ochiqligi va fikrlash doirasi kengaygan. Jumladan, talabalar fransuz madaniyatidagi odob-axloq me'yorlari, oilaviy munosabatlar va ijtimoiy urf-odatlar haqida chuqur tahlil qilishga intilganlar.

6. Madaniy stereotiplar va ularni yengib o'tish

Fransuzlar haqida ko'plab stereotiplar mavjud: ular g'ururli, faqat o'z madaniyatini ustun qo'yishadi, degan noto'g'ri qarashlar. Talabalar bu stereotiplarni real faktlar va tahlillar asosida yo'qotish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shuning uchun madaniyatlararo ta'limda stereotiplar ustida ishlash muhim ahamiyatga ega.

7. Til va madaniyat o'zaro bog'liqligi

Til — bu faqat aloqa vositasi emas, balki biror millatning dunyoqarashi, qadriyatlari va tafakkur tarzining ifodasidir. Fransuz tilida ko‘plab iboralar, maqollar, so‘z birikmalari bor-ki, ular bevosita fransuz xalqi madaniyatiga bog‘liq. Masalan, “joie de vivre” (hayotdan zavqlanish), “savoir-faire” (vaziyatga mos ravishda harakat qilish qobiliyati), “rendez-vous” (belgilangan uchrashuv) kabi iboralar fransuzlar hayot tarzi, kundalik muloqot va ijtimoiy qadriyatlarini aks ettiradi.

Til o‘rgatuvchi o‘qituvchi ushbu iboralarni izohlab berish barobarida, ularning madaniy ildizlarini ham tushuntirishi zarur. Talabalar ushbu iboralarni to‘g‘ri qo‘llashni o‘rgangan sari, nafaqat til bilimlari, balki fransuz jamiyatidagi axloqiy-ijtimoiy me‘yorlarni ham anglab yetadi. Bu esa ular uchun keng madaniy ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

8. Madaniyatlararo kompetensiyani baholash mezonlari

Talabalar orasida madaniyatlararo kompetensiyaning rivojlanishini aniqlash uchun turli xil baholash mezonlari ishlab chiqilgan. Jumladan:

- Kognitiv ko‘nikmalar – talabalar boshqa madaniyatlar haqida nazariy bilimga ega bo‘lishlari.
- Affektiv yondashuv – talabalar boshqa madaniyat vakillariga nisbatan ochiq, tolerant va empatik munosabatda bo‘lishi.
- Xulqiy ko‘nikmalar – talabalar madaniyatlararo vaziyatlarda o‘zini to‘g‘ri tutishi, konfliktlarga yo‘l qo‘ymaslik, adabiy muloqot yurita olish qobiliyati.

Mazkur ko‘rsatkichlar asosida talabalar madaniy tafakkur darajasini baholash mumkin. Fransuz urf-odatlarini asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlarda bu ko‘nikmalarni shakllantirish samarali natija beradi.

9. O‘quv jarayoniga fransuz madaniyatini integratsiya qilishning zamonaviy usullari

Zamonaviy pedagogika talablari asosida xorijiy til o'qitishda madaniyatni o'quv dasturiga kiritish quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

- Madaniy loyiha ishlari – talabalar fransuz bayramlari, shaxslar, tarixiy voqealar bo'yicha taqdimotlar tayyorlashadi.
- Virtual almashinuv – fransuz tilida so'zlashuvchi yoshlar bilan onlayn muloqot (masalan, pen-pal, Zoom konferensiyalar).
- Didaktik o'yinlar – fransuz madaniy sahnalarini aks ettiruvchi dramatik mashqlar, rolli o'yinlar, madaniy viktorinalar.
- Madaniyatli testlar – madaniyatga oid savollar asosida o'tkaziladigan testlar orqali bilimlar nazorat qilinadi.

Ushbu yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat fransuz tilini o'rganishga, balki bu til ortida turgan boy madaniyatni tushunishga ham katta motivatsiya beradi.

10. Ilmiy va amaliy ahamiyati

Fransuz urf-odatlarini o'rganish va ularni boshqa madaniyatlar bilan solishtirish orqali talabalar o'z madaniy identifikatsiyasini mustahkamlashadi. Bu esa ularni nafaqat chet tillarida erkin fikr bildiruvchi, balki madaniyatlararo ko'priklar o'rnatishga qodir zamonaviy mutaxassisga aylantiradi.

Shuningdek, bu yondashuv xalqaro miqyosda o'zini tutish, xorijda tahsil olish, akademik almashinuvlarda ishtirok etish, xalqaro kompaniyalarda ishlash kabi imkoniyatlar uchun mustahkam asos yaratadi.

Xulosa

Ushbu maqolada fransuz urf-odatlari va an'alarini o'rganish orqali talabalar madaniyatlararo kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy va amaliy

asoslari tahlil qilindi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, xorijiy tilni o'rganishda madaniyat bilan tanishish jarayoni til o'rganish samaradorligini oshirish bilan birga, talabaning dunyoqarashi va muloqot madaniyatini kengaytiradi.

Fransuz madaniyatining o'ziga xos jihatlarini o'zbek urf-odatlarini bilan solishtirish orqali talabalar madaniy tafakkur, tolerantlik, empatiya, hamda xalqaro muloqotga tayyorlik kabi muhim ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bu esa ularning xalqaro maydonda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish imkoniyatlarini oshiradi.

Shunday qilib, fransuz urf-odatlarini chuqur o'rganish va ularni o'z madaniyatimiz bilan solishtirish orqali talabalar nafaqat tilni, balki turli xalqlarni anglash, hurmat qilish va samarali muloqot qilish madaniyatini ham egallaydilar

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters.
2. Kramsch, C. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press.
3. Risager, K. (2006). Language and Culture: Global Flows and Local Complexity. Multilingual Matters.
4. Conseil de l'Europe. (2001). Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues. Strasbourg: Conseil de l'Europe.
5. Axmedova, D. (2021). "Madaniyatlararo kompetensiyaning lingvodidaktik asoslari." Filologiya masalalari, №3, Toshkent.

6. Karimova, Z. (2020). “Fransuz tili darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirishning uslubiy asoslari.” Xorijiy tillar ta’limi, №2.
7. Muzaffarova Nodira Mardonovna. THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TEACHING FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE. International journal of artificial intelligence. 2024/5/30. 4.03.-P.388-393.
- UNESCO (2013). Intercultural Competences: Conceptual and Operational Framework. Paris.